

รายงานประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ระดับชาติ ครั้งที่ 19
(CSD สัมพันธ์)

เรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน”

CSD สัมพันธ์ ครั้งที่ 19

ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง
ระหว่างวันที่ 27-30 มกราคม 2563

โดย สมาคมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมร่วมกับ
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,
วิทยาลัยสหวิทยาการ, และ กองบริหารศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

งานประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ ครั้งที่ 19 (CSD สัมพันธ์)
เรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน”

โดย

สมาคมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม

ร่วมกับ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง

ระหว่างวันที่ 27-30 มกราคม 2563

หลักการและเหตุผล

โครงการประชุมวิชาการด้านการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ หรือ CSD สัมพันธ์ (CSD ย่อมาจาก Community Social Development) เกิดจากความร่วมมือของมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมในประเทศไทยจำนวน 40 แห่งเพื่อพัฒนาศักยภาพทั้งอาจารย์และนักศึกษาในกลุ่มสาขาพัฒนาชุมชน สังคม โดยที่แต่ละปีได้มีการหมุนเวียนผลัดเปลี่ยนกันเป็นเจ้าภาพและครั้งนี้จะเป็นครั้งที่ 19

ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรื่อง disruptive technology, การแข่งขันทางการค้า ในขณะที่ประเทศไทยกำหนดยุทธศาสตร์ชาติที่สำคัญคือ มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนที่อยู่บนพื้นฐานการยึดมั่นในหลักการปฏิบัติตามศาสตร์พระราชา สมาคมฯ จึงเห็นควรเร่งสร้างความเข้าใจให้แก่คณาจารย์ นิสิตนักศึกษา องค์กรภาคีต่าง ๆ และภาคประชาสังคม โดยร่วมกับวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, กองบริหารศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, จัดงานประชุมวิชาการการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ ครั้งที่ 19 (CSD สัมพันธ์) เรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน” ขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์พระราชาและนวัตกรรมพัฒนาที่ยั่งยืน
2. เพื่อเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศ
3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายทางวิชาการ/วิชาชีพ/ภาคประชาสังคมให้เข้มแข็ง
4. เพื่อสังเคราะห์ประสบการณ์ในพื้นที่ด้านนวัตกรรมพัฒนาและพัฒนาให้เป็นนโยบายสาธารณะ

เป้าหมาย

1. เป้าหมายเชิงปริมาณ

- 1) ผู้เข้าร่วมโครงการ อย่างน้อยร้อยละ 80
- 2) ผู้เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ อย่างน้อยร้อยละ 80
- 3) มีบทความทางวิชาการ/วิจัย ที่มีคุณภาพอย่างน้อย 20 บทความ

4) มีผลงานของกลุ่มนิสิต/นักศึกษาเข้าประกวด อย่างน้อย 10 ผลงาน

2. เป้าหมายเชิงคุณภาพ

เกิดแนวทางการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในศาสตร์พระราชานำไปสู่นวัตกรรมการพัฒนาที่ยั่งยืน และเกิดการพัฒนาศักยภาพอาจารย์ นิสิต นักศึกษารวมทั้งส่งผลให้เกิดผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่สามารถขับเคลื่อนไปสู่การพัฒนาด้านวิชาชีพในระดับนโยบาย

3. กลุ่มเป้าหมาย

1) คณาจารย์/นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน/สังคม/ท้องถิ่น	จำนวน 150 คน
2) นิสิต/นักศึกษา สาขาพัฒนาชุมชน/สังคม/ท้องถิ่นและสาขาที่เกี่ยวข้อง	จำนวน 600 คน
3) นักพัฒนา ผู้นำชุมชน และผู้สนใจทั่วไป	จำนวน 100 คน
	รวมทั้งสิ้น 850 คน

รูปแบบของงาน

1 ภาควิชาการ ประกอบไปด้วย

- 1) ปาฐกถา เรื่อง “ศาสตร์พระราชากับการแก้ไขปัญหาความยากจน”
- 2) อภิปรายเป็นคณะ เรื่อง “บทบาทสถาบันการศึกษาในการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม กรณีศึกษา การเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากที่ดิน”
- 3) เสวนาแลกเปลี่ยน เรื่อง
  - 2.1 หลักสูตรวิชาการกับการพัฒนาชุมชน/สังคมในยุคปัจจุบันและสำหรับอนาคต
  - 2.2 การยกระดับงานพัฒนา จากกรณีศึกษาสู่การผลักดันนโยบายสาธารณะ
  - 2.3 บทบาทวิสาหกิจเพื่อสังคม (SE)+ ความรับผิดชอบทางสังคมของภาคธุรกิจ (CSR)
  - 2.4 การลดความเหลื่อมล้ำในสังคมโดยใช้นวัตกรรม
  - 2.5 แนวทางการใช้นวัตกรรมกับปัญหาสังคมผู้สูงอายุ
  - 2.6 แนวทางการสร้างพลังชุมชนและเครือข่ายในการแก้ปัญหาชุมชนเพื่อตอบโจทย์เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 4) การนำเสนอผลงานวิชาการของอาจารย์ และนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรี/โท/เอกในสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน/สังคมและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง
- 4) การนำเสนอกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาตรี
- 5) การจัดตลาดนัดความรู้ จัดนิทรรศการ แสดงผลงานของหลักสูตรต่างๆ และการจำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น

2. ภาคกิจกรรมสัมพันธ์

- 1) การประชุมคณาจารย์ “ทิศทางการขับเคลื่อนสมาคมนักพัฒนาชุมชน สังคม และท้องถิ่น”
- 2) การประชุมนักศึกษาเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนาการทำกิจกรรมเสริมประสบการณ์
- 3) การทัศนศึกษาและดูงานภาคสนาม ในเขตจังหวัดลำปางและพื้นที่จังหวัดใกล้เคียง

ระยะเวลา

ระหว่างวันที่ 27- 30 มกราคม 2563

สถานที่ดำเนินโครงการ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง

งบประมาณ

- 1) ค่าลงทะเบียนเก็บจากผู้เข้าร่วมงาน
- 2) งบประมาณสนับสนุนจากองค์กรเจ้าภาพและสมาคมฯ
- 3) งบประมาณสนับสนุนจากองค์กรภาคี
- 4) เงินบริจาค

แผนการดำเนินงาน

ที่	ขั้นตอน/กิจกรรม	พ.ศ. 2562					พ.ศ. 2563
		ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.
1	วางแผนพัฒนาโครงการ	→					
2	สำรวจความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง	→					
3	นำเสนอโครงการต่อแหล่งทุน	→					
4	ประสานวิทยากร และผู้เกี่ยวข้อง		→				
5	ส่งจดหมายเชิญและประกาศรับผลงานวิชาการ	→					
6	รับเอกสารตอบรับการเข้าร่วมงานจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ		→				
7	พัฒนาและปรับปรุงแก้ผลงานวิชาการ			→	→	→	
8	จัดทำสื่อ CSD กระเป๋าเอกสาร			→	→	→	
9	จัดทำรูปเล่ม Proceeding/DVD					→	→
10	ประสานที่พัก/โรงแรม			→	→	→	→
11	จัดเตรียมสถานที่และอาหาร					→	→
12	จัดเตรียมการแสดง						→
13	จัดโครงการ CSD สัมพันธ์ 19						→
14	ประเมินผลโครงการ						→

คณะกรรมการบริหารโครงการ

- 1) สมาคมพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสังคม
- 2) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดย วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ และกองบริหาร ศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

องค์กรภาคี/สนับสนุน

- 1) สถาบันบริหารจัดการธนาคารที่ดิน (องค์การมหาชน)
- 2) การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
- 3) มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ที่ร่วมงาน

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เกิดผู้นำทางสังคมเพื่อขับเคลื่อนศาสตร์พระราชาสู่แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน
- 2) เกิดหลักสูตรใหม่ ๆ ที่เหมาะสมกับสถานการณ์ของประเทศและของโลก
- 3) เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาควิชาการ ภาควิชาชีพ/ปฏิบัติการ ตลอดจนนิสิตนักศึกษาสาขาพัฒนาชุมชน/สังคมและสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องสามารถสร้างโครงการร่วมมือที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ

สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม (สพช.)

Association for Local Community and Social Development. (ALCSD)

คำสั่ง สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม (สพช.)

ที่ ๑/๒๕๖๒

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดงานประชุมวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ ๑๙

โครงการประชุมวิชาการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคมระดับชาติ (CSD สัมพันธ์) ครั้งที่ ๑๙ เกิดขึ้นจากการพัฒนาความร่วมมือของมหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนด้านการพัฒนาชุมชน การพัฒนาท้องถิ่นและการพัฒนาสังคม ในประเทศไทย จำนวน ๔๐ แห่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาศักยภาพวิชาการด้านการพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม แก่คณาจารย์ นักวิชาการ นักศึกษาในกลุ่มสาขาพัฒนาชุมชน พัฒนาสังคม และประชาชนผู้สนใจทั่วไป สำหรับการจัดงานครั้งนี้เป็นครั้งที่ ๑๙ โดยมีสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม ร่วมกับ วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, วิทยาลัยสหวิทยาการ, กองบริหารศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ร่วมจัดงานประชุมวิชาการดังกล่าวขึ้นในหัวข้อ เรื่อง “นวัตกรรมการพัฒนาสู่ความยั่งยืน” ระหว่างวันที่ ๒๗-๓๐ มกราคม ๒๕๖๓ ณ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง เพื่อให้การดำเนินงานเป็นด้วยความเรียบร้อยและบรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ สมาคมฯจึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการประชุมวิชาการ ดังนี้

คณะกรรมการที่ปรึกษา

๑. ศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กัมพูสิริ	กรรมการที่ปรึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายกฎหมายและบริหาร ศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
๒. รองศาสตราจารย์ปาริชาติ วลัยเสถียร	กรรมการที่ปรึกษา
วิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
๓. ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม	กรรมการที่ปรึกษา
คณบดีคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.ชาลี เจริญลาภนพรัตน์	กรรมการที่ปรึกษา
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ รักษาการคณบดีวิทยาลัยสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการที่ปรึกษามีหน้าที่ให้คำปรึกษาการจัดการประชุมในเชิงภาพรวมและในประเด็นทางวิชาการรวมถึงประเด็นอื่นที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนให้การสนับสนุนการจัดการประชุมในด้านต่าง ๆ

คณะกรรมการอำนวยการ

๑. อาจารย์ ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก	ประธานกรรมการอำนวยการ
นายกสมาคม สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม	
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติ มงคลชัยอรัญญา	กรรมการอำนวยการ
คณบดีวิทยาลัยพัฒนศาสตร์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์กิตติพงษ์ กมลธรรมวงศ์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายบริหารศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการอำนวยการ
๔. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมินทร์ บุตรอินทร์ ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการและวิจัยศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	กรรมการอำนวยการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมอร แสนภูวา อุปนายกสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม คนที่ ๑	กรรมการอำนวยการ
๖. อาจารย์ศรีประไพ อุดมละมุล อุปนายกสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม คนที่ ๒	กรรมการอำนวยการ
๗. รองศาสตราจารย์วิไลลักษณ์ พรหมเสน คณบดีคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง	กรรมการอำนวยการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการอำนวยการมีหน้าที่อำนวยการและประสานให้การจัดการประชุม เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ มีบทบาทในการกำหนดนโยบาย ตัดสินใจรวมทั้งมอบหมายให้บุคลากรในสังกัดทำหน้าที่ในการจัดการประชุมตามความเหมาะสม

คณะกรรมการดำเนินงาน

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิมพ์ฉัตร ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษาและประชาสัมพันธ์ ศูนย์ลำปาง	รสสุธรรม	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภาพ	วงศ์รอด	กรรมการ
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา	เทพภาพ	กรรมการ
๔. อาจารย์สรณา	อนุสรณ์ทรงกูร	กรรมการ
๕. อาจารย์สุระพงษ์	สีหมอก	กรรมการ
๖. อาจารย์นพพร	ระรินทร์	กรรมการ
๗. อาจารย์กรุณา	ใจใส	กรรมการ
๘. อาจารย์ ดร.सानิตย์	หนูนิล	กรรมการ
๙. อาจารย์ ดร.กนกวรรณ	พวงประยงค์	กรรมการ
๑๐. อาจารย์ ดร.เกศกุล	สระกวี	กรรมการ
๑๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรรงค์	จันได	กรรมการและเหรียญฤกษ์
๑๒. อาจารย์นัฐฐาพงศ์	อภิโชติเดชสกุล	กรรมการและนายทะเบียน
๑๓. อาจารย์ ดร.ขวัญสุภาณัฐ	พันธ์เกษม	กรรมการและประชาสัมพันธ์
๑๔. อาจารย์วรวรรณี	ทองระย้า	กรรมการและประชาสัมพันธ์
๑๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรชนก	สนิทวงศ์	กรรมการและเลขานุการ
๑๖. อาจารย์กิ่งแก้ว	ทิศตั้ง	ผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗. อาจารย์ณัฐทิยา	วัฒนศิริศาสตร์	ผู้ช่วยเลขานุการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการดำเนินงานมีหน้าที่การจัดประชุมให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงาน การประชุม การมีส่วนร่วมในการดำเนินการประชุม การกำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการชุดต่าง ๆ การติดตามความคืบหน้าการดำเนินงานเป็นระยะ การอำนวยความสะดวก การประสานงานฝ่ายต่าง ๆ เพื่อให้การประชุมเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพตลอดจนการสรุปและประเมินการจัดการประชุม เป็นต้น

คณะกรรมการฝ่ายสถานที่

๑. นายอรุณ	วงศ์คำปวง	ประธานกรรมการฝ่ายสถานที่
รักษาการในตำแหน่งผู้อำนวยการกองบริหารศูนย์ลำปาง		
๒. นางวัลลา	หมื่นแสนคำ	กรรมการ
๓. นางสาวภัทธยา	ลาสุทธิ	กรรมการ
๔. นางอารีย์	ตั้งพระกิตติคุณ	กรรมการ
๕. นายพัชรดนัย	มาทา	กรรมการ
๖. นายเพียรศักดิ์	मुखยประเสริฐ	กรรมการ
๗. นายอภิชาติ	ภูษธร	กรรมการ
๘. นายวิมเณศ	ทองเกล็ด	กรรมการ
๙. นายไกรลาส	กันทาแจ่ม	กรรมการ
๑๐. นางสาวกมลลักษณ์	พูปลูก	กรรมการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการคณะกรรมการฝ่ายสถานที่ที่มีหน้าที่จัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกให้เป็นด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพและบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ระดับบัณฑิตศึกษา

๑. อาจารย์ ดร.สมพันธ์	เตชะอภิก	ประธานฝ่ายวิชาการ ระดับบัณฑิตศึกษา
นายกสมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม		
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.สายฝน	สุเอียนทรเมธี	กรรมการ
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.วาริช	ราศรี	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรชนก	สนิทวงศ์	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศันสนีย์	จันทร์อาณูภาพ	กรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดำรงศักดิ์	แก้วเพ็ง	กรรมการ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภพ	วงศ์รอด	กรรมการ
๘. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พรรณภัทร	ใจเอื้อ	กรรมการ
๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล	อนุสนธิ์พัฒน์	กรรมการ
๑๐. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุธี	โกสิทธิ์	กรรมการ
๑๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษย์	ปิ่นทองวิชัยกุล	กรรมการ
๑๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขุมา	อรุณจิต	กรรมการ
๑๓. อาจารย์ ดร. กาญจนา	รอดแก้ว	กรรมการ
๑๔. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ	เมืองเกษม	กรรมการ
๑๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อิสระ	ทองสามสี	กรรมการ
๑๖. อาจารย์ ดร.จิรัชยา	เจียวัก	กรรมการ
๑๗. อาจารย์ ดร.สวัสดี	ไพลภาภรณ์	กรรมการ
๑๘. อาจารย์ ดร.ปรินดา	ตาสี	กรรมการ

๑๙. อาจารย์ ดร.ชยุต

อินทร์พรหม

กรรมการ

๒๐. อาจารย์ ดร.วสันต์

ลิ้มรัตน์ภัทรกุล

กรรมการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ระดับบัณฑิตศึกษา ทำหน้าที่ในการพิจารณาถ้อยแถลงและให้ข้อเสนอแนะในรายงาน/บทความวิชาการระดับบัณฑิตศึกษา

คณะกรรมการประจำห้องนำเสนอระดับบัณฑิตศึกษา

ห้องที่ ๑

1. รองศาสตราจารย์ ดร.วาริช ราชดี	ประธาน
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศันสนีย์ จันทร์อานุกาพ	กรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิศิษฐ์ ปิ่นทองวิชัยกุล	กรรมการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการประจำห้องนำเสนอโปสเตอร์ ระดับบัณฑิตศึกษา ทำหน้าที่ในการเป็นกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิวิพากษ์และให้คะแนนผู้นำเสนอผลงานโปสเตอร์ในระดับบัณฑิตศึกษา

คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ระดับปริญญาตรี

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ธรรรงค์	จันทิ	ประธานกรรมการ
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ	พันพา	กรรมการ
๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุขุมา	อรุณจิต	กรรมการ
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัตติยา	ชัตติยวรา	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวีณา	งามประภาสม	กรรมการ
๖. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สกุล	วงศ์กาฬสินธุ์	กรรมการ
๗. อาจารย์ ดร.ขวัญสุภาณัฐ	พันธ์เกษม	กรรมการ
๘. อาจารย์วรรณิ	ทองระย้า	กรรมการ
๙. อาจารย์จามรี	พระสุนิ	กรรมการ
๑๐. อาจารย์ธรรรงค์	เจนใจ	กรรมการ
๑๑. อาจารย์จุฑารัตน์	แสงทอง	กรรมการ
๑๒. อาจารย์อับดุลคอลิก	อรรอฮิมีย	กรรมการ
๑๓. อาจารย์ธีระพงษ์	ทศวัฒน์	กรรมการ
๑๔. อาจารย์ธีรพงศ์	ไชยมังคละ	กรรมการ
๑๕. อาจารย์ธนศักดิ์	โพธิ์ศรีคุณ	กรรมการ
๑๖. อาจารย์วรลักษณ์	เจริญศรี	กรรมการ
๑๗. อาจารย์อารีรัตน์	อดิศัยเดชรินทร์	กรรมการ
๑๘. อาจารย์ ดร.ปรินดา	ตาสี	กรรมการ
๑๙. อาจารย์กรรณา	ใจใส	กรรมการ
๒๐. อาจารย์บุณิกา	อภิรักษ์ไกรศรี	กรรมการ
๒๑. อาจารย์บุณยวัฒน์	ไตรจุฑากาญจน์	กรรมการ
๒๒. อาจารย์สุกัญญา	มีสกุลทอง	กรรมการ

๒๓. อาจารย์ธนุพงษ์	ลมอ่อน	กรรมการ
๒๔. อาจารย์ปิยรัตน์	วงศ์จุมมะลิ	กรรมการ
๒๕. อาจารย์อมาพร	ปวงรังษี	กรรมการ
๒๖. อาจารย์กิ่งแก้ว	ทิศตั้ง	กรรมการ
๒๗. อาจารย์ชุตติพงษ์	คงสันเทียะ	กรรมการ
๒๘. อาจารย์จันทร์เพ็ญ	เกตส์ำโรง	กรรมการ
๒๙. อาจารย์สิริกร	บุญสังข์	กรรมการ
๓๐. อาจารย์ ดร.ภาสกร	บัวศรี	กรรมการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการฝ่ายวิชาการ ระดับปริญญาตรี ทำหน้าที่ในการพิจารณาถ่วงถ่วงและให้ข้อเสนอแนะในรายงาน/บทความวิชาการระดับปริญญาตรี

คณะกรรมการประจำห้องนำเสนอ ระดับปริญญาตรี

ห้องที่ ๑

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์เพ็ญศิริ	พันพา	ประธาน
๒. อาจารย์ชุตติพงษ์	คงสันเทียะ	กรรมการ
๓. อาจารย์ปิยรัตน์	วงศ์จุมมะลิ	กรรมการ

ห้องที่ ๒

๑. อาจารย์ ดร. พิมพร	ภูครองเพชร	ประธาน
๒. อาจารย์วรลักษณ์	เจริญศรี	กรรมการ
๓. อาจารย์พงษ์เทพ	แก้วเสถียร	กรรมการ

ห้องที่ ๓

๑. อาจารย์ ดร. ชนัญชิตา	ทิพย์ญาณ	ประธาน
๒. อาจารย์พิมชนก	ไพรีพินาศ	กรรมการ
๓. อาจารย์อารีรัตน์	อดิศักดิ์เชรินทร์	กรรมการ

ห้องที่ ๔

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรภาพ	วงศ์รอด	ประธาน
2. อาจารย์ ดร.จิรัชยา	เจียวก๊ก	กรรมการ
3. อาจารย์จีรวรรณ	ศรีหนูสด	กรรมการ

ห้องนำเสนอโปสเตอร์

กลุ่มที่ ๑

๑. อาจารย์ ดร.เบญจมาศ	เมืองเกษม	ประธาน
๒. อาจารย์ ดร.ศคนางค์	ช่อชู	กรรมการ
๓. อาจารย์อาทิตย์	บุตดาตวง	กรรมการ

กลุ่มที่ ๒

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรชนก	สนิทวงศ์	ประธาน
๒. อาจารย์ ดร.จริยาภรณ์	ปีตาสังข์	กรรมการ
๓. อาจารย์วชิราภรณ์	วรรณโชติ	กรรมการ

กลุ่มที่ ๓

1. อาจารย์ ดร.สวัสดิ์	ไหลภาภรณ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (วิทยาเขตปัตตานี)
2. อาจารย์ ดร.หทัยชนก	คะตะสมบุรณ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์
3. อาจารย์ ดร.สาวิตรี	สอาดเทียน	มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการประจำห้องนำเสนอแบบปากเปล่า/โปสเตอร์ ระดับปริญญาตรี ทำหน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะและพิจารณาให้คะแนนการนำเสนอระดับปริญญาตรี

คณะกรรมการตัดสินการประกวดแผนที่ความคิด ระดับปริญญาตรี

กลุ่มที่ ๑

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นฤมล	อนุสนธิ์พัฒน์	ประธาน
๒. อาจารย์ธนต์ศักดิ์	โพธิ์ศรีคุณ	กรรมการ
๓. อาจารย์ธีระพงษ์	ทศวัฒน์	กรรมการ
๔. อาจารย์ธีระพงษ์	ไชยมังคละ	กรรมการ
๕. อาจารย์จามรี	พระสุนิล	กรรมการ

กลุ่มที่ ๒

๑. อาจารย์วรรณิ	ทองระย้า	ประธาน
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปวีณา	งามประภาสม	กรรมการ
๓. อาจารย์พจนา	มณฑิรรัตน์	กรรมการ
๔. อาจารย์จันทร์เพ็ญ	เกตุสำโรง	กรรมการ
๕. อาจารย์อับดุลคอลิก	อรรธฮีมีย์	กรรมการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการประจำห้องตัดสินการประกวดแผนที่ความคิด ทำหน้าที่ชี้แจงเงื่อนไข ข้อกำหนดและพิจารณาให้คะแนนรวมทั้งตัดสินการประกวดแผนที่ความคิดตามเกณฑ์ที่กำหนด

คณะกรรมการตัดสินการประกวดโครงงานนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชน

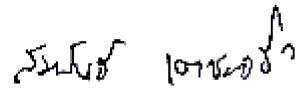
๑. อาจารย์ ดร.सानิตย์	หนูนิล	ประธาน
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ชัตติยา	ชัตยวรา	กรรมการ
๓. อาจารย์ ดร.กนกวรรณ	พวงประยงค์	กรรมการ
๔. อาจารย์ ดร.ภาสกร	บัวศรี	กรรมการ
๕. อาจารย์ ดร.ชยุต	อินทร์พรหม	กรรมการ

อำนาจหน้าที่

ให้คณะกรรมการมีหน้าที่ในการพิจารณาให้คะแนนและตัดสินการประกวดโครงงานนวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนตามเกณฑ์ที่กำหนด

ทั้งนี้ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

(อาจารย์ ดร.สมพันธ์ เตชะอธิก)

สมาคมพัฒนาชุมชน ท้องถิ่นและสังคม (สพช.)

สารบัญ (ต่อ)

ภาคบรรยาย (นักศึกษาระดับปริญญาตรี) กลุ่ม 1	หน้า
19 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ตำบลภูเขาทอง อำเภอสุครี้น จังหวัดนราธิวาส โดย วริศรา เตบสัน.....	211
20 การแปรรูปดอกดาวเรืองเป็นผลิตภัณฑ์ชาดาวเรือง ทัศนศึกษา บ้านบัวแหล่ง ตำบลฝายกวาง อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา โดย เสาวลักษณ์ กลิ่นหอม.....	223
21 แนวทางการจัดการปัญหาหนี้สินแบบมีส่วนร่วม บ้านหนองมะคัง หมู่ที่ 7 ตำบลท้อแท้ อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก โดย ณัฐพร นุ่มพรม, เกษสิรินทร์ หมีดง.....	233
22 ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านหินเกลี้ยง ตำบลท่าข้าม อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา โดย วสุธรรม แห่แซน.....	243
ภาคบรรยาย (นักศึกษาระดับปริญญาตรี) กลุ่ม 2	
23 “ป้อม 6 โมเดล” นวัตกรรมจัดการขยะเพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน โดย ปรัชญา หนูช่วย, พัชรา จันทวุฒิ, ฟารีดา กังซ้อย.....	261
24 โดนนท์เมืองคอน : ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทำขนมปะดาของชุมชนบ้านโพธิ์เสด็จ ตำบลโพธิ์เสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดย สุนทร หุทาพิพย์.....	269
25 การมีส่วนร่วมของเยาวชนที่มีความหลากหลายทางเพศ กับการเตรียมพร้อมรับมือ กับภัยพิบัติ : ทัศนศึกษาหมู่บ้านปัตตานี (นามสมมุติ) ในจังหวัดปัตตานี โดย นาซีฮะห์ แดมะ, อารีฟิน อาแว.....	281
26 ศึกษาพฤติกรรมมาร่ำไถ่แก่ของผู้สูงอายุ ทัศนศึกษา บริเวณโรงเรียน เบญจมาชุนทิต เทศบาลเมืองปัตตานี โดย นุรอตีนา ยูโซะ, นูรีซัน เระสะอะ.....	293
27 แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม ชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา โดย ปทุมวรรณ สังข์ไชย.....	301
28 ความเชื่อและพิธีกรรมการแห่ข่านยา ทัศนศึกษา วัดเขาอ้อ หมู่ที่ 3 ตำบลมะกอก เหนือ อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง โดย ประณิดา หมื่นรัักษ์.....	317

แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชน บ้านบालะ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ปทุมวรรณ สังข์ไชย¹ สุพัตรา คงคำ²

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ 2) สภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ และ 3) แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 21 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ (1) ด้านประเพณี พบว่า ชาวไทยพุทธมีประเพณีวันสารทเดือนสิบ ทอดกฐิน และวันสงกรานต์ ส่วนชาวไทยมุสลิม มีประเพณีการกวนอาซูรอ วันอิฎิ้ลฟิตรี และการเข้าสู่หนัต (2) ภาษา ชาวไทยพุทธใช้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาราชการ และใช้ภาษาถิ่นใต้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเอง ส่วนชาวไทยมุสลิม ใช้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาราชการ และใช้ภาษายาวีในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเอง ส่วนระหว่างศาสนาใช้ภาษาไทยกลาง (3) อาหารการกิน ชาวไทยพุทธ จะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก และนิยมรับประทานอาหารปักษ์ใต้ ที่มีรสจัดและมีเครื่องเทศผสมอยู่ และมีผักเครื่องเคียงร่วมด้วย ส่วนชาวไทยมุสลิม จะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก และจะเลือกบริโภคอาหารที่มีเครื่องหมายรับรองของ “ฮาลาล” ไม่นิยมซื้ออาหารจากชาวไทยพุทธ

2. สภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ พบว่า (1) ด้านประเพณี ชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบาละมีการอยู่ร่วมกัน โดยไม่มีความขัดแย้งในเรื่องความแตกต่างทางด้านศาสนา เนื่องจากคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ ความผูกพันกันอย่างฉันท์พี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำใจแบ่งปันเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน และมีการพบปะพูดคุยเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่นำหลักความเชื่อทางด้านศาสนา มาเกี่ยวข้องกับกรดำเนินชีวิต เห็นคุณค่าความสำคัญของประเพณีในแต่ละศาสนา ไม่มีการว่าดุด่าดูหมิ่นต่อกัน และมีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม (2) ภาษา ทั้งสองศาสนามีภาษาที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันทั้งสองศาสนาจะมีการพูดคุยกันเพียงภาษาเดียว คือ ภาษาไทยกลางเท่านั้น (3) อาหารการกิน ทั้งสองศาสนาสามารถร่วมรับประทานอาหารโต๊ะเดียวกันได้ โดยแยกภาชนะให้ชัดเจน

3. แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธ และมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ พบว่า ผู้นำชุมชนทั้งสองศาสนาต้องเพิ่มบทบาทในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันด้วยการตระหนักถึงคำสอนที่ถูกต้อง ไม่นำศาสนาเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดความเข้าใจผิด ประชาชนในชุมชนต้องมีการปรับตัว เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน ควรจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกและให้ทุกคนได้เข้ามามี

¹นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

²อาจารย์ สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

Email: Supattra_ko@yahoo.co.th)

ส่วนร่วมในกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเคารพซึ่งกันและกัน ผู้นำชุมชนควรให้ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมของศาสนาต่าง ๆ ควรมีตัวแทนกลุ่มศาสนาสัมพันธ์ สถาบันการศึกษาควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างศาสนา การเคารพกฎกติกาของชุมชน และไม่ดูถูกดูหมิ่นศาสนาอื่น ๆ

คำสำคัญ : วัฒนธรรม, สังคมพหุวัฒนธรรม, การอยู่ร่วมกัน, ชาวไทยพุทธและมุสลิม

หลักการเหตุผล

สังคมไทยในปัจจุบันเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมมีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา ทำให้ปัจจุบันนี้สังคมไทยมองเห็นปัญหาความแตกต่างทางวัฒนธรรมและการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของสังคมพหุวัฒนธรรมเกิดความขัดแย้งและทำให้เกิดความไม่เข้าใจในเรื่องต่าง ๆ เช่น เรื่องความคิด ความเชื่อ ทศนคติ การเป็นอยู่การใช้ภาษาในการสื่อสารกันและการดำเนินชีวิตตลอดจนวิถีปฏิบัติทางศาสนาโดยเฉพาะพื้นที่ชายแดนของประเทศที่เป็นพื้นที่ความต้องการของคนย้ายถิ่นไม่ว่าจะเป็นแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาอยู่รวมกันกับคนในท้องถิ่นทำให้มีการอยู่ร่วมกันของคนหลากหลายเชื้อชาติ หลายศาสนา หลายวัฒนธรรมประเพณี และหากไม่มีจุดเชื่อมที่ทำให้เกิดการยอมรับของแต่ละศาสนาก็ก่อให้เกิดความขัดแย้งตามมาอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนจึงต้องมีการเรียนรู้ ปรับตัวซึ่งกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ในสังคมพหุวัฒนธรรม

สังคมพหุวัฒนธรรม เป็นสังคมที่ประกอบด้วยคนหลายเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม มาอยู่รวมกันอย่างสันติสุข โดยไม่มีการแบ่งแยกชนชั้น และยังมี การถ่ายทอด แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ซึ่งสมาชิกในชุมชนต้องเปิดใจกว้างเพื่อยอมรับความแตกต่างที่เกิดขึ้น และพยายามปรับตัวให้เข้ากับทุกเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รวมทั้งต้องระมัดระวังการกระทำและคำพูดที่อาจนำมาซึ่งความแตกแยกและขัดแย้ง ตลอดจนต้องเคารพในหน้าที่สิทธิเสรีภาพซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้อยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมได้อย่างสันติสุข

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากพื้นที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านวัฒนธรรมอย่างเด่นชัดเนื่องจากเป็นภูมิภาคที่รวมเอาผู้คนหลากหลายกลุ่มมาอยู่รวมกันซึ่งแต่ละกลุ่มมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการสืบสานวัฒนธรรมของตนเอง และมีประวัติศาสตร์อันยาวนานในการอยู่ร่วมกันทั้งภายในกลุ่มของตนระหว่างกลุ่ม และอยู่ร่วมกับผู้คนในสังคมพหุวัฒนธรรม มีการติดต่อกันมีความสัมพันธ์กันอยู่ตลอดเวลา โดยที่แต่ละบุคคลที่ติดต่อกันได้นำเอาทัศนคติทางสังคม ความคิดความเชื่อที่ได้การหล่อหลอมมาจากกลุ่มของตนติดตัวไปด้วย เมื่อไม่มีความเข้าใจที่ถูกต้องถึงลักษณะทางวัฒนธรรมซึ่งกันและกัน ไม่ยอมรับกัน และไม่ตระหนักในคุณค่าซึ่งกันและกัน จึงทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นได้ซึ่งผลของความขัดแย้งก็คือความรุนแรง เช่น ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความรู้สึกละแฉงกันดิริธรรมระหว่างกลุ่มคนที่มีความแตกต่างกันทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา และวัฒนธรรม ด้วยเหตุนี้การละเมิดสิทธิมนุษยชนของทั้งสองฝ่ายจึงเกิดขึ้น และนำไปสู่ความขัดแย้งความรุนแรงอันเป็นวัฏจักรของความชั่วร้ายที่ยากจะหาจุดยุติได้ซึ่งกลุ่มคนในภูมิภาคนี้โดยทั่วไปประกอบด้วย ชาวไทยมุสลิมภาคใต้เป็นส่วนใหญ่ ชาวไทยพุทธภาคใต้ และบางส่วนที่เป็นผู้คนที่มาจากส่วนอื่นของประเทศที่มาตั้งรกรากอยู่ภูมิภาคนี้ (วีระยุทธ์ สายนาค และคณะ, 2550)

ชุมชนบ้านบาละเป็นชุมชนหนึ่งในตำบลบาละของจังหวัดยะลา เป็นชุมชนสังคมพหุวัฒนธรรมมีการอยู่ร่วมกันของสองศาสนาสองวัฒนธรรมที่มีความแตกต่างกัน คือ ศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม ซึ่งมีความแตกต่างกันในหลายเรื่องอย่างเห็นได้ชัด เช่น ด้านวัฒนธรรมประเพณีด้านภาษา ด้านอาหารการกิน ด้านความเชื่อ ด้านการนับถือ และด้านการใช้ชีวิต โดยสิ่งที่เห็นได้เด่นชัดมากที่สุด คือ เรื่องวัฒนธรรมประเพณี ซึ่งวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธจะมีวันพระ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันทำบุญสารทเดือนสิบ ทอดกฐิน ทอดผ้าป่า วันสงกรานต์วันลอยกระทง เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมมีวันสำคัญ ๆ เช่น วันอีฎิ้ลฟิตริ พิธีเข้าสู่น้ำ การเชือดกุรบัน การละหมาด การถือศีลอด และพิธีศพที่มีความแตกต่างกับชาวไทยพุทธแทบทั้งสิ้น แต่ทั้งสองศาสนาสามารถอยู่ร่วมกันได้ในชุมชนเดียวกัน โดยไม่มีความขัดแย้งใด ๆ เกิดขึ้น เนื่องจากทุกศาสนาต่างเคารพซึ่งกันและกัน ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพต่อกัน อีกทั้งยังมีการช่วยเหลือเกื้อกูล มีน้ำใจแบ่งปันกันตลอดเวลา และเมื่องานบุญ งานแต่ง งานตาย ทั้งสองศาสนาก็เข้าไปมีส่วนร่วมทั้งด้านแรงงาน กำลังทรัพย์เงิน ตลอดจนยังมีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรมระหว่างกัน จึงเกิดการผสมผสานกันทางวัฒนธรรมเป็นหนึ่งเดียว ซึ่งแตกต่างจากพื้นที่อื่น ๆ ที่ยังมีความขัดแย้งทางด้านวัฒนธรรมให้เห็นอย่างเนืองนิจ

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ และสภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมตลอดจนศึกษาแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมให้กับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งยังสามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ในการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมเพื่อเป็นต้นแบบให้กับชุมชนอื่น ๆ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
2. เพื่อศึกษาสภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา
3. เพื่อศึกษาแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีขอบเขตการวิจัยดังนี้

1. **ขอบเขตด้านเนื้อหา** การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา คือ
  - 1.1 วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประเพณี 2) ภาษา และ 3) อาหารการกิน
  - 1.2 สภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประเพณี 2) ภาษา และ 3) อาหารการกิน

1.3 แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชน บ้านบालะ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2. **ขอบเขตด้านพื้นที่** การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านพื้นที่ โดยเจาะจงเลือกพื้นที่ หมู่ที่ 1 ชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3.1 **ประชากร (Population)** การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามของชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา จำนวน 8,619 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ, 2562)

3.2 **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)** โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) รวมทั้งหมด 21 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย 1) ประชาชน ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านบาละที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามศาสนาละ 5 คน จำนวน 10 คน, 2) คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ประธานชุมชน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน, 3) ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน, 4) องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ จำนวน 2 คน, 5) สถานศึกษาในชุมชน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ จำนวน 2 คน, 6) ผู้นำทางศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส โต๊ะอิหม่าม หรือครูสอนศาสนา จำนวน 3 คน, 7) เจ้าหน้าที่ปกครอง ได้แก่ ทหาร ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน จำนวน 3 คน และ 8) หน่วยงานวัฒนธรรมอำเภอ ได้แก่ ตัวแทนที่รับผิดชอบวัฒนธรรมอำเภอกาบัง จำนวน 1 คน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 **ประชากร (Population)** การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามของชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา จำนวน 8,619 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ, 2562)

1.2 **กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants)** โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) รวมทั้งหมด 21 คน ซึ่งได้จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ประกอบด้วย

1.2.1 ประชาชน ได้แก่ ประชาชนในชุมชนบ้านบาละที่นับถือศาสนาพุทธและอิสลามศาสนาละ 5 คน จำนวน 10 คน

1.2.2 คณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ ประธานชุมชนหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 3 คน

1.2.3 ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน

1.2.4 องค์การบริหารส่วนตำบล ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ จำนวน 2 คน

1.2.5 สถานศึกษาในชุมชน ได้แก่ ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ หรือเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบ จำนวน 2 คน

1.2.6 ผู้นำทางศาสนา ได้แก่ เจ้าอาวาส โต๊ะอิหม่าม หรือครูสอนศาสนา จำนวน 3 คน

1.2.7 เจ้าหน้าที่ปกครอง ได้แก่ ทหาร ตำรวจ หรือเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยประจำหมู่บ้าน จำนวน 3 คน

1.2.8 หน่วยงานวัฒนธรรมอำเภอ ได้แก่ ตัวแทนที่รับผิดชอบวัฒนธรรมอำเภอกาบัง จำนวน 1 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เพื่อใช้สำรวจข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ทั้งนี้ผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลจนได้ข้อมูลที่อิ่มตัวจึงยุติการเก็บข้อมูล โดยมีวิธีการสร้างเครื่องมือดังนี้

2.1 แบบสัมภาษณ์

2.1.1 ศึกษาเอกสารการสร้างแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

2.1.2 สร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยอาศัยกรอบแนวคิดในการวิจัยและผลการสังเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ตามประเด็นการศึกษา เป็นลักษณะคำถามปลายเปิด เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept Interview) ทั้งนี้แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา

ตอนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะ

2.2 แบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

โดยผู้วิจัยจะใช้แบบบันทึกการสังเกตการณ์ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประเพณี 2) ภาษา และ 3) อาหารการกิน

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการดังนี้

3.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้รับจากเอกสาร หนังสือ บทความ สื่อสารสนเทศตลอดถึงเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

3.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์และสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3.3 สร้างแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกตเพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังผู้ให้ข้อมูลหลักเพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.5 กำหนด เวลาและสถานที่ เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึก รวบรวมข้อมูลโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงขณะสัมภาษณ์ ตรวจสอบครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล ถอดเทป และตรวจสอบความถูกต้อง

3.6 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม โดยสังเกตการณ์ในประเด็นที่กำหนด ณ ชุมชนบ้านบาละ

4. การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

4.1 การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้มานั้นถูกต้องหรือไม่ โดยแหล่งที่พิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา แหล่งสถานที่ และแหล่งบุคคล

4.2 การตรวจสอบสามเส้า (Investigation Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลจากการเก็บข้อมูลในภาคสนาม ที่มีผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัย หลังจากเก็บข้อมูลแล้วมาบันทึกข้อมูลด้วยกัน และเห็นตรงกัน

4.3 การตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) เป็นการรวบรวมข้อมูลหลายวิธี ทั้งจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกต

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำข้อมูลทั้งจากเอกสาร การสัมภาษณ์และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม มาเรียบเรียงแล้ววิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา มีดังนี้

1.1 ศาสนาพุทธ ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประเพณี 2) ด้านภาษา 3) ด้านอาหารการกิน ดังนี้

1.1.1 ด้านประเพณี บาละเป็นภาษายาวี ซึ่งในอดีตมีต้นไม้อยู่ชนิดหนึ่งเรียกว่าไม้พังละ ซึ่งมีอยู่มากมายในบริเวณหมู่บ้าน โดยภาษามลายู เรียกต้นไม้ชนิดนี้ว่า “บาเลาะ” ต่อมาชาวบ้านได้เรียกเพี้ยนมาเป็น “บาละ” เพื่อง่ายในการออกเสียง และได้ขานชื่อนี้กันมาจวบจนทุกวันนี้ บ้านบาละพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบเชิงเขา มีการตั้งบ้านเรือนอย่างกระจัดกระจาย ประชากรมีทั้งนับถือศาสนาพุทธและศาสนาอิสลามอาศัยอยู่ร่วมกันมายาวนานอย่างสันติสุข ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลัก และเนื่องจากชุมชนบ้านบาละมีประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลามจึงมีศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีตามหลักศาสนาอิสลาม ได้แก่ งานวันอีฎิ้ลฟิตรี หรือวันรายนงานเมาลิด งานเข้าสู่หนัด ลีเกฮูลู ปัญจะซีละ สำหรับชาวไทยพุทธมีงานทำบุญวันสารทเดือนสิบงานทอดกฐิน งานบวช งานสงกรานต์ งานวันเข้าพรรษา เป็นต้น ซึ่งในที่นี่จะนำเสนอประเพณีที่สำคัญ ๆ ในแต่ละศาสนาเพียงบางส่วนเท่านั้นประเพณีของชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านบาละที่ประชาชนปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนานอย่างต่อเนื่องเป็นประจำทุกปีจนเป็นเอกลักษณ์ประจำท้องถิ่น ได้แก่ 1) ประเพณีวันสารทไทย 2) ประเพณีทอดกฐิน 3) ประเพณีสงกรานต์

(1) ประเพณีวันสารทไทย หรือวันสารทเดือนสิบจะมีการปฏิบัติกันในช่วงเดือน 10 แรม 14 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ โดยในวันสารทเดือนสิบ ชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านบาละและญาติพี่น้องที่อยู่

ต่างถิ่นจะเดินทางกลับมาบ้านเกิด เพื่อทำบุญอุทิศให้กับบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยจะนำอาหารของคาวและของหวานไปที่วัดบวช ซึ่งเป็นวัดประจำหมู่บ้านโดยจะนำขนม ของแห้งจัดใส่กระจาด ซึ่งเรียกว่า “หมูรับ” เพื่อให้บรรดาบรรพบุรุษที่ล่วงลับได้นำกลับไปใช้ เช่น หอม กระเทียม พริก เกลือ กะปิ น้ำตาล และเครื่องปรุงอาหารคาวหวานที่เก็บไว้ได้นาน ๆ นอกจากนั้นยังใส่ของใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น น้ำมันมะพร้าว น้ำมันก๊าด ไข่ ไม้ขีดไฟ เข็ม ด้าย เครื่องเขียนหมาก ฐูปเทียน และสิ่งที่ขาดไม่ได้ คือ ขนม 5 อย่าง เช่น ขนมพอง เป็นสัญลักษณ์แทนแพ ขนมลา ใช้แทนแพรพรรณเครื่องนุ่งห่ม ขนมบ้า สำหรับบุรุษจะได้ใช้เล่นสะบ้าในวันสงกรานต์ ขนมดีซำ ใช้แทนเงินเบี้ย สำหรับใช้สอย ส่วนขนมอื่น ๆ ก็ใส่ตามความชอบ พอถึงวันแรม 14 ค่ำ เป็นวันยกหมูรับไปถวายวัด หลังจากนั้นจะเอาขนมเดือนสิบไปวางไว้ตามจุดที่วัดได้จัดไว้ให้โดยเฉพาะ เรียกว่า การตั้งเปรต คือให้พวกผีไม่มีญาติได้กิน เสร็จพิธีจะมีลูกหลานมารอหน้าลานเปรต เพื่อไปแย่งขนมเหล่านั้น เรียกว่า ชิงเปรต ซึ่งเชื่อว่าหากใครได้กินของที่เหลือจากการไหว้บรรพบุรุษจะเป็นสิริมงคล

(2) ประเพณีทอดกฐิน กระทำกันตั้งแต่วันแรมค่ำเดือนสิบเอ็ด ไปจนถึงกลางเดือนสิบสองโดยผ้ากฐิน หมายถึง ผ้าสำเร็จรูปโดยอาศัยไม้สะดึง แล้วนำผ้ากฐินไปถวายแก่พระสงฆ์ผู้จำพรรษาอยู่วัดครบ 3 เดือน เพื่อให้พระได้มีผ้าเปลี่ยนใหม่การทอดกฐินจึงถือเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ให้อานิสงส์แรง เพราะในปีหนึ่งแต่ละวัดจะรับกฐินได้เพียงครั้งเดียวเท่านั้น และจะต้องทำภายในเวลาที่กำหนดในการทอดกฐิน คือ 1 เดือนเท่านั้น โดยนับตั้งแต่วันออกพรรษาซึ่งวัดบวชจะมีการจัดประเพณีทอดกฐินเป็นประจำทุกปี และถือเป็นงานประจำปีของชุมชน โดยมีบุคคลภายนอกเข้ามาเป็นเจ้าภาพในการทอดกฐินในแต่ละปี เนื่องจากวัดบวชเป็นวัดพระราชทานของสมเด็จพระบรมราชินีนาถในรัชกาลที่ 9 จึงทำให้วัดบวชเป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียง และได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องตลอดทุกปี โดยวัดบวชมีลักษณะเด่นจนเป็นที่กล่าวขานคือจะมีโบสถ์ใหญ่ที่สวยงามมาก จึงทำให้บุคคลภายนอกชุมชนเข้ามาทำบุญอยู่ตลอด ซึ่งในประเพณีทอดกฐินคนในชุมชนบ้านบวชจะมีการดูแลเรื่องของการทำอาหารการกิน มีของคาวของหวาน และจะมีบางครอบครัวแยกออกไปทำต่างหาก โดยจะทำขนมให้กับคนที่มาร่วมงานในประเพณีทอดกฐินวัดบวชได้มีการจัดงานรื่นเริง เป็นเวลา 7 วัน 7 คืน โดยมีกิจกรรมให้กับคนในชุมชน เช่น มีรำวง และหนังตะลุง เพื่อให้ผู้ที่มาร่วมงานได้สนุกสนาน และมีชาวมุสลิมมีส่วนร่วมในการเข้ามาค้าขายในบริเวณงานประเพณีทอดกฐินของชุมชนทุกปี

(3) ประเพณีสงกรานต์ จะตรงกันทุกปี ในวันที่ 13-15 ของเดือนเมษายน ซึ่งสงกรานต์ หมายถึง การส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ของไทยโดยคนในชุมชนบ้านบวชจะนำอาหารไปตักบาตรที่วัดบวช และร่วมพิธีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลบวชจัดขึ้นทุกปีโดยให้คนในชุมชนได้ร่วมรดน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ ผู้ที่อาวุโสกว่าเพื่อเป็นสิริมงคล และคนในชุมชนจะมีการซื้อเสื้อผ้า เช่น ผ้าถุง ผ้าขาวม้า ให้แก่ผู้สูงอายุ และประเพณีสงกรานต์คนในชุมชนถือว่าเป็นวันที่รวมญาติเนื่องจากลูกหลานที่ทำงานอยู่ต่างถิ่นจะกลับมาภูมิลำเนาของตนเอง

1.1.2 ภาษา ประชาชนที่นับถือศาสนาพุทธจะใช้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาราชการในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐ ส่วนภาษาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นภาษาถิ่นใต้ ซึ่งสำเนียงจะแตกต่างกันไปตามแต่ละพื้นที่

1.1.3 อาหารการกิน ชาวไทยพุทธในชุมชนบ้านบวช จะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก ส่วนข้าวเหนียวจะใช้ประกอบเป็นขนมหวาน รับประทานกันบางมื้อ ส่วนมากจะรับประทาน

ข้าวเป็นอาหารหลักทั้ง 3 มื้อ อาหารส่วนใหญ่จะเป็นอาหารรสจัดและมีเครื่องเทศผสมอยู่ คือ เปรี้ยวจัด เค็มจัด ถ้าเป็นแกงก็มีรสกะปิเข้มข้น และมักมีสีเหลือง อาหารที่นิยมรับประทานจะเป็นอาหารปักษ์ใต้ สามารถหาเองได้ตามธรรมชาติ เช่น นาซิกราบู (ข้าวยา) แตออ (น้ำชา) น้ำพริก แกงไตปลา แกงคั่วต่าง ๆ และอาหารการกินจะต้องมีผักเครื่องเคียงหรือผักเหนาะ มารับประทานคู่กับอาหารที่มีรสจัด เช่น สะตอตอง ยอดเหรียญ ยอดกระถินหรือยอดสะตอเบา ผักกูด เป็นต้น บางคนก็นำผักไปลวกกะทิ อาหารเหล่านี้ถือเป็นอาหารที่คนในชุมชนบ้านบาละให้ความสำคัญเนื่องจากหากินได้ง่ายและประหยัดเป็นต้น

1.2 ศาสนาอิสลาม ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประเพณี 2) ด้านภาษา 3) ด้านอาหารการกิน ดังนี้

1.2.1 ด้านประเพณี พบว่า ชุมชนบ้านบาละมีประชากรนับถือศาสนาอิสลามเป็นส่วนใหญ่ จึงมีประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนาหลายประเพณี ดังนี้ 1) การกวนอาซูรอ 2) วันอีดิลฟิตรี 3) การเข้าสุหนัต มีดังนี้

(1) ประเพณีการกวนอาซูรอ จะกระทำวันที่ 10 ของเดือนนอมูรอม ซึ่งเป็นเดือนแรกของปีของศาสนาอิสลาม ซึ่งเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวมุสลิมการกวนข้าวอาซูรอหมายถึง การผสม การรวม การนำสิ่งของที่รับประทานได้หลายสิ่งหลายอย่างมากรวมกัน มีทั้งชนิดคาวและหวาน โดยการกวนข้าวอาซูรอนั้นจะใช้คนในหมู่บ้านมาช่วยกันคนละไม้คนละมือ เพื่อความสามัคคีและสร้างความพร้อมเพียงเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ก่อนจะแจกจ่ายให้รับประทานกันจะมีการเชิญบุคคลที่นับถือของชุมชนขึ้นมากล่าวขอพร (ดูอา) จึงจะแจกจ่ายให้คนในชุมชนรับประทาน โดยมีความเชื่อกันว่าการกวนข้าวอาซูรอเป็นการไว้อาลัยต่อการเสียชีวิตของอิหม่ามเพื่อรำลึกการสิ้นสุดของสงคราม ซึ่งวัสดุที่ใช้ในการกวนอาซูรอ คือมะพร้าว ซึ่งต้องคั้นจนเป็นน้ำกะทิก่อน หัวมัน ข้าวโพด หัวปลี กล้วย ถั่ว เผือกมัน ฟักทอง มะละกอ หอม/กระเทียม ข่า ตะไคร้ ผักชี ยี่หระ ข้าวสาร เนื้อสัตว์ น้ำตาลทราย เกลือ เครื่องเทศ โดยมีอุปกรณ์ เช่น กระทะ ไม้พาย เตา ไม้พิน ถาด เครื่องปั่นแล้วนำไปกวนจนเปื่อยยุ่ยเป็นเนื้อเดียวกัน เมื่อแห้งได้ที่แล้วก็ตักใส่ถาดโรยด้วยหน้ากุง เนื้อสัตว์ ปลา ผักชี หอมหั่นฝอยแล้วแต่รสนิยมของท้องถิ่น แล้วตัดเป็นชิ้น ๆ แจกจ่ายกันรับประทาน

(2) ประเพณีวันอีดิลฟิตรี หรือวันรายอ ซึ่งมีวันรายอ 2 ครั้ง คือ

(2.1) วันอีดิลฟิตรีซึ่งตรงกับวันที่ 1 เดือนเชาวาล ตามปฏิทินอิสลาม ซึ่งเป็นวันออกบวชหลังจากได้ถือศีลอดตลอดระยะเวลา 1 เดือน นิยมเรียกวันนี้ว่า “วันออกบวช” หรือ “รายาปอซอ” ในวันอีดิลฟิตรีเป็นวันแรกของการออกจากเทศกาลถือศีลอดของชาวมุสลิม เป็นวันแห่งรางวัลและการตอบแทนสำหรับผู้ผ่านการทดสอบประจำปีในเดือนรอมฎอนด้วยการบังคับตัวเองจากการลด ละ การกินดื่ม กิเลสตัณหา และได้ละหมาด (ตะรอวีหฺ) เป็นเวลาเกือบหนึ่งชั่วโมงเต็มตลอดคำคืนของเดือนรอมฎอน ในวันอีดิลฟิตรีมุสลิมทุกคนต้องตื่นแต่เช้าเพื่อทำการอาบน้ำสุหนัต และไปละหมาดอีดิลฟิตรีที่มัสยิดประจำหมู่บ้าน ชาวไทยมุสลิมนิยมใส่เสื้อผ้าของใหม่ ๆ สะอาด สวยงาม มีกลิ่นหอม ทุกคนต้องปฏิบัติบริจาคซากาตฟิตรีเราะห์ (เป็นทานที่มุสลิมต้องจ่ายระหว่างตักดินก่อนวันอีดิลฟิตรีให้แก่ศรัทธาชนผู้ยากจน) วันอีดิลฟิตรีถือได้ว่ามุสลิมทุกคนมีความรื่นเริง สนุกสนาน เพราะในวันนี้ได้ไปเยี่ยมเยียนญาติพี่น้อง ไปเคารพผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และทำความสะอาดสุสาน นำขนมไปแจกจ่ายให้กับเด็กๆ เพื่อนบ้าน เลี้ยงอาหารคนในหมู่บ้าน สำหรับอาหารที่นิยมทำในวันฮารีรายอ คือ ตูปะ (ข้าวเหนียวต้ม)

(2.2) อีดิลอัลญา ตรงกับวันที่ 10 เดือน (ชุลฮิจญะฮ) หรือตรงกับเดือน 12 ของปฏิทินอิสลาม มีลักษณะคล้ายกับวันตรุษอีฎิลฟิตรี แต่มีข้อแตกต่างตรงที่มีการทำกูรบาน เป็นวันเฉลิมฉลองเนื่องในโอกาสมุสลิมทั่วโลกได้ไปประกอบพิธีฮัจญ์ ณ นครเมกกะ อันเป็นวันริเริ่มประกอบพิธีฮัจญ์ ส่วนผู้ไม่ได้ไปก็ให้ไปประกอบพิธีละหมาดอีดิลอัลญาที่มีสยิดประจำหมู่บ้าน ในวันอีดิลอัลญาจะมีการทำกูรบาน โดยมีการเชือดสัตว์กูรบาน ได้แก่ อูฐ วัว แพะ แล้วนำเนื้อที่เชือดแล้วมาบริจาคให้กับผู้ยากจน หรือทำอาหารเลี้ยงคนในหมู่บ้านก็ได้ และในเดือนรอมฎอนหากผู้หญิงมีประจำเดือนในช่วงนั้นจะให้มีการถือศีลอดชดเชยตามวันที่มีประจำเดือนหลังพ้นเดือนรอมฎอน

(3) **ประเพณีการเข้าสู่หนัด** หรือการขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชายบุคคล ศาสนิกอื่นที่เข้ารับอิสลามแล้วจะต้องทำการขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชาย การเข้าพิธีสูหนัดหรือมาฮะยาวิ เป็นภาษามลายูถิ่น หมายถึง พิธีการขลิบหนังหุ้มปลายอวัยวะเพศ ซึ่งมาฮะยาวิ หรือการเข้าสู่หนัดเป็นการปฏิบัติตามบัญญัติของศาสนาอิสลาม ซึ่งการขลิบปลายหนังหุ้มอวัยวะเพศชายในทัศนะของอิสลามนั้นถือเป็นการเอาใจใส่ดูแลสุขอนามัยและการทำให้บริสุทธิ์การขลิบเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับมุสลิมชายทุกคน เนื่องจากเป็นสิ่งปฏิบัติที่สืบทอดมาจากท่านนบีมุฮัมมัด และการขลิบนั้นมีหลักฐานในอัลกุรอานที่แสดงให้เห็นว่ามีมายาวนานตั้งแต่สมัยนบีอิบรอฮีมในยุคนูบรอาน โดยมีการขลิบหนังปลายอวัยวะเพศชาย การโกนขนในร่มผ้า การตัดเล็บ การถอนขนรักแร้และการขลิบหนวด ช่วงอายุที่ทำการขลิบไม่มีบัญญัติที่ระบุเจาะจงแต่มีหลักฐานว่าสามารถทำได้หลายช่วงอายุ เช่น (1) การทำคีตานเมื่อบรรลุนิติภาวะแล้ว (มีการเคลื่อนของอสุจิ หรือฝันเปียก) (2) การทำคีตานเมื่ออายุ 7 วัน และ (3) การทำคีตานเมื่อเข้ารับอิสลาม ดังนั้นช่วงอายุของการขลิบนั้นสามารถทำได้ตั้งแต่ทารกอายุ 7 วัน หรือเมื่อบรรลุนิติภาวะ (ช่วงอายุที่มีการเคลื่อนของอสุจิหรือฝันเปียก) ขึ้นกับความเหมาะสมและไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ทารกหรือเด็ก และการขลิบเมื่อบุคคลได้เข้านับถือศาสนาอิสลามก่อนการเข้าสู่หนัด จะมีการจัดพิธีกินเหนียวหรือกินเลี้ยง เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่บรรดาผู้ที่เข้าสู่หนัด งานกินเหนียวหรือการกินเลี้ยงนั้น มีขนาดใหญ่โตมากน้อยแค่ไหนขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าภาพหรือผู้จัดงาน พิธีเข้าสู่หนัดในชุมชนบ้านบาหลีจะทำโดยโต๊ะมุเต็งหรือหมอ

1.2.2 ภาษา ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามจะใช้ภาษาไทยกลางในการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานภาครัฐ ส่วนภาษาที่ใช้ในหมู่ชุมชนมุสลิมด้วยกันจะใช้ภาษายาวีและสำหรับการติดต่อสื่อสารกับชาวไทยพุทธจะใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารระหว่างกัน

1.2.3 อาหารการกิน ประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลามในชุมชนบ้านบาหลีจะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก และจะเลือกบริโภคอาหารที่มีเครื่องหมายรับรองของ "ฮาลาล" คือเป็นอาหารหรือสิ่งเจือปนที่ไม่ขัดกับหลักศาสนาอิสลาม เช่น การรับประทานเนื้อสัตว์ที่ได้รับการเชือดอย่างถูกต้องและอาหารที่มุสลิมจะรับประทานได้นั้นคนที่ปรุงอาหารจะต้องเป็นคนมุสลิมเท่านั้น ที่สำคัญต้องปรุงให้ถูกต้องตามหลักบัญญัติอิสลาม ไม่ขัดต่อบัญญัติอิสลาม และอาหารจะต้องไม่มีส่วนผสมที่ต้องห้าม เช่น เนื้อหมู น้ำมันหมู หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ จากหมู รวมถึงเลือดสัตว์ไม่ว่าชนิดใด อาหารที่มาจากพืชที่มีพิษและเป็นอันตรายทุกชนิด หรือเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์หรือมีส่วนประกอบที่เป็นอันตรายทั้งหมด อาหารที่นิยมของคนไทยมุสลิม คือ ข้าวหมกไก่ ซุปเนื้อวัว ข้าวยา ไก่ทอดและ และขนมหวาน อาเกาะ โรตีสปาย โรตี มะตาบะ ไม่ว่าจะเป็นเทศกาลถือศีลอดหรือเทศกาลอื่น ๆ เช่น ฮารีรายองาน

แต่งงานขึ้นบ้านใหม่ เป็นต้น และในเทศกาลต่าง ๆ จะนิยมรับประทานอาหารด้วยมือโดยการเปิบ ซึ่งเชื่อ
 กันว่าจะได้บุญ

**2. สภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ
 ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ประกอบด้วย 3 ด้าน ได้แก่ 1) ประเพณี 2) ภาษา 3) อาหารการกิน
 มีดังนี้**

2.1 ประเพณี พบว่า สภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรม
 ในเรื่องของประเพณี ชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบาละ มีการอยู่ร่วมกันมายาวนานอย่างสงบสุข โดย
 ไม่มีเรื่องความขัดแย้ง ความแตกต่างทางด้านศาสนาเป็นตัวแบ่งกัน เนื่องจากคนในชุมชนมีความเป็นอยู่
 ความผูกพันกันอย่างฉันท์พี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำใจแบ่งปันเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน และ
 มีการพบปะพูดคุยเรียนรู้ซึ่งกันและกันและการพัฒนาร่วมกัน ไม่นำหลักความเชื่อทางด้านศาสนามาปะปน
 หรือเกี่ยวข้องกับกรดำเนินชีวิตประจำวัน เน้นคุณค่าความสำคัญของประเพณีในแต่ละศาสนา เข้าใจ
 ธรรมชาติของแต่ละศาสนา เคารพในความแตกต่างซึ่งกันและกัน เช่น เวลาชาวไทยพุทธหรืออิสลามมีงาน
 บุญ งานแต่ง งานตาย คนในชุมชนทั้งพุทธ อิสลามจะเข้าไปร่วมงานเข้าไปช่วยเหลือด้านแรงงานทั้งกำลัง
 ภาย กำลังทรัพย์ บางครั้งประเพณีของแต่ละศาสนาจัดงานส่งเสียดัง รบกววนเวลาพักผ่อน คนในชุมชน
 จะเข้าใจและยอมรับในประเพณีนั้น ไม่มีการว่ากล่าว ตำหนิ ตีเตียนหรือดูถูกดูหมิ่นใด ๆ เช่น การละหมาด
 ตอนเช้าของมุสลิม หรืองานบุญของชาวไทยพุทธที่จัดงานหลายวันหลายคืนหรือในงานประเพณีวันสารท
 ไทย วันทอดกฐิน วันลอยกระทง ชาวไทยมุสลิมจะเข้าไปขายของในงาน ส่วนมุสลิมเมื่อมีงานรายอ ก็
 จะเอาข้าวของมาแจกจ่ายให้ทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมนอกจากนี้ทั้งสองศาสนายังมีการแต่งงานข้าม
 วัฒนธรรม ทำให้คนในชุมชนกลายเป็นเครือญาติกัน

2.2 ภาษา ชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ ถึงแม้จะมีการใช้ภาษา
 ในการสื่อสารที่แตกต่างกัน ทำให้การสื่อสารระหว่างกันค่อนข้างจะมีปัญหาบ้าง ส่งผลให้เกิดการสื่อสารที่
 บิดเบือนไปจากความเป็นจริง เนื่องจากชาวไทยพุทธในชุมชนมีการใช้ภาษาถิ่น (ภาษาใต้) ในการสื่อสาร
 เป็นส่วนใหญ่ และชาวไทยมุสลิมในชุมชนส่วนใหญ่ใช้ภาษายาวีในการสื่อสาร จึงกลายเป็นปัญหา
 การติดต่อสื่อสารระหว่างกันของทั้งสองศาสนาแต่ทั้งสองศาสนาก็มีแนวทางแก้ไขในการอยู่ร่วมกัน คือ
 หากมีบุคคลทั้งสองศาสนาอยู่ร่วมกันจะมีการพูดคุยกันแค่เพียงภาษาเดียว คือ ภาษาไทยกลางเท่านั้น
 ซึ่งทำให้การสื่อสารเข้าใจตรงกันและเป็นการให้เกิดมิตรซึ่งกันและกันอีกด้วย

2.3 อาหารการกิน ในเรื่องอาหารการกิน ชาวไทยมุสลิมจะไม่มีการซื้อขายอาหารจากชาวไทย
 พุทธเนื่องจากเกรงว่าอาจจะมียัตถุติบที่มุสลิมห้ามกินปะปนอยู่ในอาหาร เช่น รอยอุปกรณ์ที่โดนหมู หรือ
 เครื่องปรุงจากผงคนอร์และรสติ ที่แม่ค้าชาวไทยพุทธใช้ปรุงอาหารจึงทำให้มุสลิมไม่กล้ารับประทาน
 อาหารจากชาวไทยพุทธ และด้วยตามกฎหลักศาสนาในเรื่องการกินอาหารจากสัตว์ต้องเป็นมุสลิมเป็น
 ผู้ฆ่าสัตว์เท่านั้นจึงจะรับประทานได้ แต่เมื่อไปร่วมงานต่าง ๆ ทั้งสองศาสนาสามารถร่วมรับประทาน
 อาหารโต๊ะเดียวกันได้ ถึงแม้ชาวไทยพุทธจะรับประทานหมู มุสลิมก็ไม่มีการรังเกียจ แต่จะแยกการใช้
 ภาชนะที่รับประทานให้ชัดเจน ซึ่งทำให้การอยู่ร่วมกันในเรื่องอาหารการกินของทั้งสองศาสนาไม่มีความ
 ขัดแย้งกัน ส่วนชาวไทยพุทธ ไม่มีข้อจำกัดของการเลือกรับประทานอาหาร จึงสามารถซื้อหาอาหารที่ชาว
 ไทยมุสลิมทำมารับประทานได้ ซึ่งชาวไทยพุทธนิยมซื้ออาหารจากมุสลิมจำพวกข้าวหมกไก่ มีสมัน โรตีสู
 ฟูปาว เป็นต้น

3. แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชน บ้านบาระ ตำบลบาระ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา มีดังนี้

3.1 ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการทั้งไทยพุทธและอิสลามจะต้องเพิ่มบทบาทให้มากขึ้นในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันตลอดไป โดยผู้นำทั้งสองศาสนาต้องตระหนักถึงคำสอนที่ถูกต้อง ไม่นำศาสนามาเป็นเครื่องมือและนำคำสอนที่บิดเบือนจนก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือหลงผิดเนื่องจากปัจจุบันประเทศไทยมีการนำสถานการณ์ทางศาสนาเข้ามาข่มขู่ให้เกิดความแตกแยกในสังคม

3.2 ประชาชนในชุมชนจะต้องมีการปรับตัว เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันกับวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน โดยการพัฒนาตนเองด้วยการใฝ่รู้ใฝ่ศึกษาเพื่อเพิ่มสติปัญญาไม่ให้เกิดเป็นเครื่องมือของคนอื่นและไม่หลงเชื่อใครโดยง่าย รวมทั้งมีการประพฤติปฏิบัติให้ดูเป็นตัวอย่าง

3.3 ชุมชนควรจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกทั้งไทยพุทธและมุสลิม ให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของทั้งสองศาสนาเพิ่มมากขึ้น เช่น ให้มีลานวัฒนธรรมของทั้งสองศาสนาหรือในประเพณีต่าง ๆ ให้เยาวชนเข้าร่วมในกิจกรรมในนามของชุมชน

3.4 ส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน โดยการจัดแหล่งการศึกษาหาความรู้และการบริการข้อมูลภายในวัดสำหรับชุมชนชาวพุทธ คือ ส่งเสริมประเพณีวัฒนธรรมและวันสำคัญของทางศาสนาของแต่ละศาสนาที่ให้ทุกคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วม เช่น กิจกรรมทำบุญชุมชนที่จัดเป็นประจำทุกปี

3.5 การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน การเสริมสร้างมิตรภาพวัฒนธรรมบ้านใกล้เรือนเคียง แม้นับถือศาสนาต่างก็ตาม ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในยามที่เดือดร้อน มีการแบ่งปันน้ำใจให้แกกัน เช่น การเสียสละทรัพย์สิน เงินทอง ช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยากแม้ต่างศาสนา

3.6 ให้ความเคารพยอมรับซึ่งกันและกัน มีการเรียนรู้และเข้าใจในข้อห้ามและข้อปฏิบัติของแต่ละศาสนา ซึ่งคำสอนของแต่ละศาสนาหล่อหลอมให้ทุกคนเป็นคนดี มีความรักความเข้าใจกันต่อกัน รวมทั้งยังต้องมีการเคารพสิทธิซึ่งกันและกันในการปฏิบัติตนตามสิทธิของตนเองและผู้อื่นในสังคมโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น การรู้จักใช้สิทธิของตนเอง

3.7 ผู้นำชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและมุสลิมควรจะทำให้ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมของศาสนาต่าง ๆ โดยการจัดกิจกรรมหรือส่งเสริมพิธีกรรมต่าง ๆ ในชุมชนทุกสัปดาห์ เช่น ส่งเสริมการสวดมนต์ การถือศีลอด การละหมาดการทำบุญตักบาตร เป็นต้น

3.8 ควรจะมีตัวแทนกลุ่มศาสนาสัมพันธ์ไปเยี่ยมเยือนหรือกลุ่มจิตอาสา แสดงความยินดีในโอกาสสำคัญ ๆ เช่น วันขึ้นปีใหม่ เป็นต้น

3.9 สถาบันการศึกษาควรกำหนดหลักสูตรและจัดการเรียนการสอน หรือจัดกิจกรรมสนับสนุนการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างศาสนา ไม่กีดกันซึ่งกันและกัน

3.10 การเคารพกฎเกณฑ์ คนในชุมชนต้องเคารพกฎระเบียบกติกาของสังคม ชุมชนควรมีการถ่ายทอด อบรมกฎกติกาของสังคม วัฒนธรรม การดำเนินชีวิตที่เหมาะสมถูกต้อง

3.11 ต้องไม่ดูถูกดูหมิ่นศาสนาอื่น ๆ เพราะทุกศาสนาก็มีคุณค่าทางด้านจิตใจของแต่ละคน

สรุปและอภิปรายผล

1. วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบ้านบาละ ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านประเพณี พบว่า ชาวไทยพุทธมีประเพณีวันสารทเดือนสิบ ทอดกฐิน และวันสงกรานต์ ส่วนชาวไทยมุสลิม มีประเพณี การกวนอาซุรวันอีฎิ้ลฟิตรี และการเข้าสูหนัต 2) ภาษา ชาวไทยพุทธใช้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาราชการ และใช้ภาษาถิ่นใต้ในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเอง ส่วนชาวไทยมุสลิมใช้ภาษาไทยกลาง เป็นภาษาราชการ และใช้ภาษายาวีในการติดต่อสื่อสารระหว่างกันเอง ส่วนระหว่างศาสนาใช้ภาษาไทยกลาง 3) อาหารการกิน ชาวไทยพุทธจะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลักและเป็นอาหารรสจัดและมีเครื่องเทศ ผสมอยู่ คือ เปรี้ยวจัด เค็มจัด และมักมีสีเหลือง อาหารที่นิยมรับประทานจะเป็นอาหารปักษ์ใต้ โดยจะต้องมีผักเครื่องเคียงร่วมด้วย ส่วนชาวไทยมุสลิมจะรับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก และจะเลือก บริโภคอาหารที่มีเครื่องหมายรับรองของ "ฮาลาล" ไม่นิยมซื้ออาหารจากชาวไทยพุทธ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของพระครูปลัดไพรัช จนทสโร (กาญจนแก้ว) (2561) ที่พบว่า (1) ภูมิหลังวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ ของชุมชนชาวไทยพุทธและมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา แม้มีวิถีชีวิต อัตลักษณ์และด้านความเชื่อแตกต่างกัน แต่ไม่นำไปสู่ความแตกแยก ครั้ง อดีตการดำเนินชีวิตอัตลักษณ์บนความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมล้วนมีความราบรื่น ฉันทที่พี่น้องมีการไป มาหาสู่กัน แต่ปัจจุบันหลังจากที่ฝ่ายบ้านเมืองได้ร่วมแสดงเจตนารมณ์ ต้องการให้ทุกฝ่ายมีการปรองดอง สมานฉันท์ ทั้งสองชุมชนชาวพุทธและมุสลิมเริ่มเปลี่ยนแปลงสร้างความเข้าใจร่วมกัน (2) การปฏิสัมพันธ์ ระหว่างกันบนความแตกต่างทางศาสนาในชุมชนชาวพุทธและมุสลิมพบว่า กลุ่มตัวแปรในด้าน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและมุสลิม มีความเห็นในการอยู่ร่วมกันทั้งกลุ่มที่มีจุดยืนที่แตกต่างทาง ประเพณีและวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีหลักความเชื่อที่แตกต่างแต่ไม่แตกแยกสามารถอยู่ร่วมกันได้ โดย อาศัยพบปะพูดคุยอาศัยความเป็นมิตรความเป็นเพื่อนและไม่นำหลักความเชื่อมาเกี่ยวข้องกับการดำเนิน ชีวิตประจำวัน (3) ข้อเสนอวิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิม พบว่า กลุ่มตัวแปรเมื่อ เปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพทั่วไป การอยู่ร่วมกัน การปฏิสัมพันธ์ของชาวพุทธและมุสลิม และ วิถีชีวิตประเพณีและวัฒนธรรมทั้ง 4 ด้านมีความผูกพันกันอย่างฉันทที่พี่น้อง มีการพบปะพูดคุยเรียนรู้ซึ่งกัน และกันและการพัฒนาร่วมกัน โดยเน้นคุณค่าของการวางแผนทุกคนมีส่วนร่วม การใช้เทคโนโลยีและ ทรัพยากรการฝึกอบรมที่เน้นให้ประชาชนสามารถดำเนินการพัฒนาตนเองด้วยตนเองได้ การแก้ปัญหา ความต้องการพื้นฐานโดยอาศัยกลุ่มชนทั้งสองกลุ่มเป็นฐาน การช่วยเหลือซึ่งกันตามประเพณีดั้งเดิม การใช้ประเพณีและวัฒนธรรมและการสื่อสารที่สอดคล้องกับการพัฒนาและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เรณูมาศ รอดเนียม (2555) ที่พบว่า ลักษณะความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา คือ การอยู่ ร่วมกันได้อย่างปกติสุขในสังคม การช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างสองศาสนา การทำบุญร่วมกัน การไปมาหาสู่ กัน ความเข้าใจและการศึกษาเรียนรู้วัฒนธรรมซึ่งกันและกัน การทำกิจกรรมร่วมกันได้โดยไม่ขัดกับ หลักปฏิบัติทางศาสนา และการรับเอาวัฒนธรรมของอีกฝ่ายมาประยุกต์ใช้โดยไม่ขัดกับหลักปฏิบัติทาง ศาสนาประเภทวัฒนธรรมร่วมสองศาสนาที่สำคัญและโดดเด่นของชุมชนตะโหนด คือ ประเพณีงานบุญสอง ศาสนา การนับถือบรรพบุรุษเดียวกัน การให้เกียรติซึ่งกันและกันการทำบุญร่วมกัน การช่วยงานกัน (เช่น งานแต่งงาน งานศพ) การดำเนินชีวิตประจำวันร่วมกันการช่วยเหลือ/ไปมาหาสู่กัน การประกอบอาชีพที่ เหมือนกัน และการพักอาศัยในชุมชนเดียวกัน

2. สภาพการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ
พบว่า 1) ด้านประเพณี ชาวไทยพุทธและมุสลิมในชุมชนบาละมีการอยู่ร่วมกัน โดยไม่มีความขัดแย้ง ความแตกต่างทางด้านศาสนา เนื่องจากคนในชุมชนมีความเป็นอยู่ ความผูกพันกันอย่างฉันท์พี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีน้ำใจแบ่งปันเมื่อผู้อื่นเดือดร้อน และมีการพบปะพูดคุยเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ไม่นำหลักความเชื่อทางศาสนามาปะปนหรือเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เห็นคุณค่าความสำคัญของประเพณีในแต่ละศาสนา ไม่มีการว่ากล่าวตู่กัน 2) ภาษา ทั้งสองศาสนามีภาษาที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมาอยู่ร่วมกันทั้งสองศาสนาจะมีการพูดคุยกันเพียงภาษาเดียว คือ ภาษาไทยกลางเท่านั้น ทำให้การติดต่อสื่อสารเข้าใจตรงกันและเป็นการให้เกียรติซึ่งกันและกัน 3) อาหารการกินทั้งสองศาสนาสามารถร่วมรับประทานอาหารโต๊ะเดียวกันได้ โดยแยกภาชนะให้ชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนภดล ปุณฺณสุวฑฺฒโก (2560) ที่พบว่า (1) แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ กระบวนการให้การศึกษาระดับขั้นพื้นฐานช่วยให้เด็กและเยาวชน ประชาชนเข้าใจ และยอมรับซึ่งความแตกต่างในเรื่องของความเป็นชนกลุ่มน้อย ด้านเชื้อชาติ ภาษา ศาสนา ลัทธิความเชื่อ (2) หลักการที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธ คือ การให้ทาน พุดจาที่ไพเราะ ทำตนให้เป็นประโยชน์ ชุมชนชาวคริสต์ คือ ส่งเสริมให้มีการพัฒนาเปิดกว้างให้แต่ละชุมชนเข้าสู่สังคมอย่างเท่าเทียมกัน ชุมชนชาวอิสลามคือการให้ทุกคนในสังคมหันมาเข้าใจในความแตกต่างและสนใจที่จะเรียนรู้ความแตกต่างกับความรู้ที่มีอยู่ (3) การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม คือ การอยู่ร่วมกันของคนในที่หลากหลายวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชนชาวพุทธ มุ่งส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชน การสงเคราะห์แก่อุบาสกและอุบาสิกาในชุมชนรอบวัด ในขณะที่ชุมชนชาวคริสต์ เน้นส่งเสริมการเรียนการสอนพิเศษในวันเสาร์-อาทิตย์ ส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีด้วยการทำความสะอาดบริเวณส่วนรวม และให้ทำความสะอาดครัวเรือนของตนเอง ส่วนชุมชนชาวอิสลามมีการยอมรับผู้นำที่ปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างจริงจัง และส่งเสริมให้บุคคลมีความรู้ความสามารถมีทักษะในการทำงานที่ดีขึ้น ตลอดจนมีทัศนคติที่ดีในการทำงาน อันจะเป็นผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

3. แนวทางส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชาวไทยพุทธและมุสลิมในสังคมพหุวัฒนธรรมชุมชนบ้านบาละ
พบว่า ผู้นำชุมชนต้องเพิ่มบทบาทในการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกันต้องตระหนักถึงคำสอนที่ถูกต้อง ไม่นำศาสนามาเป็นเครื่องมือและนำคำสอนที่บิดเบือนจนก่อให้เกิดความเข้าใจผิดหรือหลงผิด ประชาชนในชุมชนต้องมีการปรับตัว เรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันควรจัดกิจกรรมให้กับสมาชิกและให้ทุกคนได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของทั้งสองศาสนาเพิ่มมากขึ้น ส่งเสริมการศึกษาแก่เยาวชนและประชาชนการช่วยเหลือเกื้อกูลกันการเคารพซึ่งกันและกันผู้นำชุมชนควรให้ความรู้ความเข้าใจในพิธีกรรมของศาสนาต่าง ๆ ควรมีตัวแทนกลุ่มศาสนาสัมพันธ์สถาบันการศึกษาควรจัดการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างศาสนาการเคารพกฎกติกาของชุมชน และไม่ดูถูกดูหมิ่นศาสนาอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ทองอินจันทร์ และมานิตา ชูช่วย (2560) ที่พบว่า แนวทางการอยู่ร่วมกันของชาวพุทธและมุสลิม คือ (1) เน้นความรัก ความเมตตาต่อกันความปรารถนาดีต่อกัน (2) การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้วยการให้ (3) การเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน (4) การมีกิจกรรมร่วมกัน (5) การเจรจาพูดคุยกัน และแนวทางที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันในปัจจุบันและอนาคต ในระดับปัจเจกบุคคลด้วยการประยุกต์หลักศาสนาของตนเองมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันของแต่ละคน ให้ถูกต้องเหมาะสม

ตามสถานภาพของตนเอง ส่วนในระดับชุมชนหรือสังคม จะต้องมีการประชุมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอด้วยความบริสุทธิ์ใจจริงใจต่อกัน เพื่อจะได้มีโอกาสพบปะสนทนากัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นร่วมกันด้วยความปรารถนาดีต่อกัน ด้วยจิตสำนึกรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชนร่วมกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา ยังมีปัญหาเรื่องการใช้ภาษาที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดสื่อสารที่ไม่เข้าใจตรงกัน เช่น บางคนมีการรับรู้ทางภาษาแค่ภาษาเดียว ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำชุมชน สถานศึกษาในชุมชน ผู้นำทางศาสนา ควรส่งเสริมให้คนในชุมชนมีการมาเรียนรู้ภาษาเพิ่มเติม อาจจะเป็นรูปของจัดหลักสูตรการเรียนรู้นอกระบบหรือการอบรมระยะสั้นให้กับคนในชุมชน

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า มีปัญหาในเรื่องของการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ศาสนาอิสลามมีการละหมาด 5 เวลา จึงทำให้ไปกระทบกับคนในชุมชนที่นับถือศาสนาพุทธเนื่องจากบางครั้งมีการเปิดลำโพง เสียงดังรบกวนเวลาพักผ่อนของบุคคลละแวกใกล้เคียงมัสยิด ดังนั้นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำทางศาสนา ผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน ควรเชิญแกนนำทั้งสองศาสนามาพูดคุยทำความเข้าใจและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อลดผลกระทบดังกล่าว

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในชุมชนบ้านบาละ ชาวไทยพุทธและมุสลิมรุ่นหลังเข้ามา มีบทบาทในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันของชุมชนลดน้อยลง ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น อบต. ควรเข้ามากระตุ้น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การจัดแข่งขันกีฬาจิตอาสา

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาของทั้งสองศาสนาของชาวไทยพุทธและมุสลิมว่ามีการปฏิบัติร่วมกันอย่างไร

2.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมของชุมชนอื่น ๆ

2.3 ควรศึกษาการอยู่ร่วมกันของไทยพุทธหลังจากเข้าพิธีแต่งงานกับมุสลิมว่ามีการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

2.4 ควรศึกษาการเรียนรู้และการส่งเสริมพหุวัฒนธรรมของผู้นำในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

จุฑารัตน์ ทองอินจันทร์ และมานิตา ชูช่วย. (2560). ศึกษาวิเคราะห์หลักการอยู่ร่วมกันของสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย : กรณีศึกษาชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในชุมชนวัดท่าการ้อง ตำบลบ้านป้อม อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *มจร. พุทธศาสตร์ปริทรรศน์*, 1(1),40-41.

- นภดล บุญสุวสุโข. (2560). *การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชุมชนเขตบางรัก กรุงเทพมหานคร*. รายงานการวิจัยสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูปลัดไพรัช จนทสโร (กาญจนแก้ว). (2561). การอยู่ร่วมกันของชุมชนชาวพุทธและมุสลิมในเขตพื้นที่อำเภอเทพา อำเภอสะบ้าย้อย อำเภอนาทวี และอำเภอจะนะ จังหวัดสงขลา. *มหาจุฬานาครทรรศน์*, 5 (2), 284-294.
- เรณูมาศ รอดเนียม. (2555). *ความกลมกลืนทางวัฒนธรรมในชุมชนสองศาสนา : กรณีศึกษาชุมชนตะโหมด อำเภอตะโหมด จังหวัดพัทลุง*. วิทยานิพนธ์ปริญามหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- วีระยุทธ์ สายนาค และคณะ. (2550). *ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้*. กรุงเทพมหานคร : ประชาพิทักษ์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ. (2562). *ข้อมูลทะเบียนราษฎร*. องค์การบริหารส่วนตำบลบาละ ตำบลบาละ อำเภอกาบัง จังหวัดยะลา.